

[B] **MET DE BLIK OP EEN GOUDEN TOEKOMST.
DE VROUWEN IN CHIKA UNIGWE'S ROMANS**

In 1850 schreef Nathaniel Hawthorne zijn beroemde roman *The Scarlet Letter*. Daarin vertelt hij het verhaal van Hester Prynne, een Engelse vrouw die in de zeventiende eeuw naar een puriteinse nederzetting in Boston is geëmigreerd. In de steek gelaten door haar man leeft ze er alleen met haar pasgeboren buitenechtelijke dochter Pearl. Ze bewonen een huisje aan de rand van de conservatieve gemeenschap, die deze door zonde besmette vrouwen mijdt als de pest. Veroordeeld tot het dragen van een rood merkteken op de borst – de letter A van *adultery*, overspel – wordt Hester dagelijks geconfronteerd met de schande die haar voor het leven zal tekenen. Het leven is bijzonder hard, maar toch weet ze zich overeind te houden. Haar verbeeldingskracht en de goede herinneringen aan Engeland helpen om weerstand te bieden. En uiteraard is Pearl de grote drijfveer die de sterke Hester in leven houdt. De moeder trotseert de schandpaal en offert zichzelf op, met het oog op een betere toekomst voor haar dochter.

Het historische personage van Hawthorne blijkt ook de tijd te overleven. Afhankelijk van tijd, plaats en cultuur verschijnt ze echter in andere gedaantes. Vandaag, bijna vier eeuwen later, zijn er nog steeds vrouwen die in vergelijkbare omstandigheden als Hester leven. De heldin, die symbool staat voor de vrouw die in de maatschappij een minderheidspositie bekleedt, maar zich daar niet bij neerlegt en voor zichzelf durft op te staan, kan de lezer bijvoorbeeld herkennen in de personages van de Nigeriaans-Vlaamse schrijfster Chika Unigwe. In *De feniks* (2005) wordt het verhaal verteld van een Nigeriaanse vrouw die naar België is geïmmigreerd, haar zoontje verliest en de strijd aangaat tegen kanker. In *Fata Morgana* (2007) maken we kennis met vier Afrikaanse vrouwen die, hopen op een betere toekomst, in de Antwerpse prostitutie verzeild zijn geraakt. Unigwe's recentste roman *Nachtdanser* (2011), ten slotte, speelt zich af in Enugu (Nigeria), waar een vrouw het aandurft haar man wegens overspel te verlaten en haar dochter zonder vader op te voeden, met alle gevolgen van dien. Het is het verhaal van al deze in de samenleving stemloze vrouwen dat in Unigwe's boeken centraal staat.

Door hún verhaal te vertellen, krijgen zij de stem die ze verdienen.

In *Nachtdanser* is de link met *The Scarlet Letter* het meest uitgesproken, al ondergaat Hawthornes verhaal een grondige metamorfose. Zo speelt het zich af in het hedendaagse Nigeria en wordt het gepresenteerd vanuit het standpunt van de volwassen dochter Mma. Wie wil kan de rode letter nog herkennen, vermomd als een paar rode schoenen. Het is echter slechts een van de restanten die ons het oude boek in herinnering brengt. Unigwe heeft de geschiedenis van Hester en Pearl herschreven en omgevormd tot een originele en moderne versie, die zich zo helemaal losmaakt van haar canonieke voorganger uit de Amerikaanse – door mannen gedomineerde – literaire traditie. Een gedurfde onderneming waarmee de schrijfster duidelijk maakt dat de nieuwe generatie aan zet is. Mma staat in het boek symbool voor die generatie van de toekomst waarin jonge opgeleide vrouwen een prominente rol kunnen gaan spelen. Dat is echter alleen maar mogelijk wanneer men breekt met bepaalde gevestigde waarden in Enugu, zoals de vrouwelijke onderdanigheid aan de man. Zich verzetten tegen de gangbare traditie blijkt niet eenvoudig en vraagt heel wat moed en opoffering. Die moed had Ezi, Mma's moeder. "Soms moeten we in het leven een standpunt innemen en eraan vasthouden. Soms moeten we moeilijke keuzes maken, zelfs als we de mensen die we lief-liefhebben daarmee pijn doen." Ze heeft zichzelf tot schande gemaakt ten opzichte van haar familie en omgeving en raakt daardoor volledig geïsoleerd. "Wie denkt die vrouw wel dat ze is? Zij en haar bastaardkind." *Nachtdanser* toont het moeizame gevecht tussen moderniteit en traditie, als de tragische strijd van "een vrouw die het in haar eentje opnam tegen de wereld". In Deel 1, dat aanvangt met Ezi's dood, lijkt haar verzet alleen maar ongeluk en verdriet te hebben gebracht, niet in de laatste plaats bij Mma. Pas wanneer de lezer in Deel 2 samen met Mma grondiger kennis maakt met Ezi's geschiedenis, lijkt haar offer zijn vruchten af te werpen. Wat in het eerste deel het verhaal van de ondergang was, wordt er herschreven als dat van de opgang van een nieuwe tijd.

Hoe belangrijk de confrontatie met de geschiedenis is, met het oog op de toekomst, blijkt al uit *De feniks*

en *Fata Morgana*. In de eerste roman is Oge met de trein onderweg van Turnhout naar Leuven – de "lévende stad". De reis is symbolisch voor haar herrijzenis. Tijdens de rit gaat ze "op reis in [haar] geheugen". We vernemen dat de vrouw op een bepaald moment haar zontje Jordi verliest, maar dat niet kan aanvaarden. Ze vlucht steeds verder weg uit de werkelijkheid en lijkt helemaal ten onder te gaan tot op een bepaald moment haar moeder uit Nigeria overkomt en haar met de neus op de feiten drukt. De voorbije gebeurtenissen herhalen zich vervolgens in een film voor haar geestesoog. Om op een positieve manier verder te gaan met het leven is kennis van het – vaak afschuwelijke – verleden echter niet genoeg. Je moet er ook afstand van doen door, zoals eveneens in *Nachtdanser* gebeurt, de geschiedenis te durven herschrijven. "Ik snijd mijn herinneringen aan stukken. Ik zet het scalpel in de door gangreen aangetaste delen zodat ik alleen de goede stukken overhoud." Dit is tevens wat de chirurg in Leuven zal moeten doen met de kanker in Oge's lichaam, om genezing mogelijk te maken.

In *Fata Morgana* zet de dood van een van de vier meisjes uit de Antwerpse Vingerlingenstraat de andere drie aan het denken. Het brengt de meisjes, die tot dan toe vreemdelingen voor elkaar waren, ertoe om hun pijnlijke Afrikaanse voorgeschiedenissen met elkaar te delen. Ze vinden steun bij elkaar en weten weer waarom ze naar België gekomen zijn: om hun dromen na te streven, dat wil zeggen veel geld te verdienen en zo uiteindelijk een nieuwe, schone toekomst op te bouwen. Alle personages van Unigwe moeten met andere woorden eerst de dood in de ogen kijken om hun levenskracht te vinden. Ze moeten de hel doorkruisen voordat ze de hemel kunnen bereiken. Maar dat de toekomst hemels zal zijn, daar lijkt niemand aan te twijfelen. Als optimist door het leven wandelen is één ding, maar je kunt je toch afvragen of Unigwe de toekomst voor de vrouwen in haar romans niet té rooskleurig voorstelt. Is bijvoorbeeld de overtuiging van de vier meisjes uit *Fata Morgana*, namelijk dat geld alle problemen oplost, geen utopische illusie, zoals de titel laat uitschijnen? Is het zelfs niet een beetje naïef om daarin te geloven? Allicht wel, maar of het doel al dan niet bereikt wordt, is bijzaak. De hoop maakt hun leven zinvol en de moeite van het vechten waard.

Fata Morgana werd door de buitenlandse pers erg gesmaakt en een aantal van Unigwe's kortverhalen viel internationaal in de prijzen. *De feniks* en *Nachtdanser* moeten daarvoor echter niet onderdoen – persoonlijk vind ik ze eigenlijk beter. Unigwe is een interessante schrijfster, die iets te vertellen heeft en dat op een doordachte manier weet te presenteren. Bovendien durft ze het aan om in het Nederlands te publiceren. Daarom mogen we haar hier zeker niet over het hoofd zien. Deze schrijfster heeft bewezen dat ze een volwaardige plek in de Nederlandstalige literaire gemeenschap waard is. Al is het leven daar niet altijd rozengeur en maneschijn, ik hoop dat ze weet te overleven. Een toekomst waarin jonge schrijvende vrouwen het maken, daar kijk ik naar uit.

MIEKE OPSTAELE

CHIKA UNIGWE, *Nachtdanser*, De Bezige Bij Antwerpen, 2011, 284 p.

CHIKA UNIGWE, *Fata Morgana*, Meulenhoff/Manteau, Antwerpen-Amsterdam, 2007, 319 p.

CHIKA UNIGWE, *De feniks*, Meulenhoff/Manteau, Antwerpen-Amsterdam, 2005, 212 p.
